SKATTENYTT

Officiellt organ för Taxeringsnämndsordförandenas Riksförbund

Nr 8/1959 **Årg. 9**

DISTRIBUTÖR AV
MEDDELANDEN FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Sambeskattningsrevisionens betänkande

En översikt

Av regeringsrådet Sten Wilkens

Frågan om äkta makars beskattning prövades av riksdagen senast år 1952, då de nu gällande bestämmelserna antogs. Riksdagsbeslutet hade föregåtts av två parlamentariska utredningar, där sambeskattningsfrågan ventilerats länge och ingående. Man hade undersökt olika tänkbara system för makars beskattning och särskilt prövat möjligheterna att övergå till särbeskattning i en eller annan form, fullständig eller partiell. Undersökningarna ansågs emellertid visa att en lösning efter särbeskattningslinjen inte kunde förordas. På denna punkt var man till slut ganska ense. Remissinstanserna fann sig i allmänhet övertygade om att det var nödvändigt att bibehålla sambeskattningen som grund för äkta makars beskattning och någon annan mening kom inte till synes i de vid 1952 års riksdag väckta motionerna. Inte heller i motioner vid senare års riksdagar har tanken på ett särbeskattningssystem förts fram.

När därför sambeskattningsfrågan nu för tredje gången under loppet av tio år hänskjutits till en kommitté med parlamentariskt inslag, har denna — såsom benämningen 1957 års sambeskattningsrevision velat ange — mera haft att göra en översyn av de gällande bestämmelserna än att taga upp själva sambeskattningsgrunden till ny prövning. Sambeskattningen kan emellertid avpassas på olika sätt och här har kommittén haft att överväga den omdiskuterade tudelningsprincipen och frågan om hur långt upp i inkomstskikten den bör sträcka sig. Vidare har reglerna för gift kvinnas förvärvsavdrag, såsom ett ständigt återkommande ämne för riksdagsmotioner, ansetts vara

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

i behov av översyn. Det praktiskt viktiga spörsmålet om när makar skall samtaxeras resp. särtaxeras och den därmed sammanhängande frågan om rätt till avdrag för periodiskt understöd mellan makar har också tagits upp. Och slutligen har inom utredningsuppdraget fallit även frågan om beskattningen av de s. k. ofullständiga familjerna, varigenom betänkandet kommit att beröra även andra väsentliga sidor av familjebeskattningen än äkta makars sambeskattning.

Tudelningsfrågan.

Tudelningen som metod för äkta makars beskattning har sitt ursprung i vissa av de nordamerikanska staterna. Sedan år 1948 tillämpas metoden generellt i U.S.A. Den har hos oss tilldragit sig stort intresse, särskilt sedan den år 1958 accepterats i Västtyskland. Metoden förväxlas ibland med särbeskattning och man kan få se uttalanden om att det varit möjligt att avskaffa sambeskattningen i Amerika och Tyskland. Tudelningen är dock alltjämt sambeskattnig. Skatteberäkningen grundas på makarnas sammanlagda inkomst. Denna inkomst delas mitt itu, varefter skatt beräknas på vardera hälften efter samma grund som för ensamstående skattskyldiga. Därefter slås skatten ut på makarna i förhållande till deras inkomster.

Metoden får ur sambeskattningssynpunkt sin stora betydelse därigenom att skatten för två makar på deras sammanlagda årsinkomst aldrig kan bli större än vad två ensamstående med tillhopa samma årsinkomst har att betala i sammanlagd skatt. Detta betyder att ingående av äktenskap inte kan medföra skatteökning. Äkta makar kan inte bli oförmånligare — men väl förmånligare — ställda än om de beskattas var för sig.

Det är denna gynnsamma effekt som gjort att tudelningsmetoden främst kommit att kopplas ihop med sambeskattningsfrågan. Man har sett den som ett medel att komma till rätta med detta ständigt irriterade beskattningsområde. Men tudelningsmetoden har en vidsträcktare innebörd än så. Den utgör i själva verket en fixerad avvägning mellan giftas och ensamståendes beskattning och har sin fulla verkan även för alla de fall, där någon samtaxering i teknisk mening inte förekommer, utan där endast den ena maken är inkomsttagare. Även där blir den inkomst som står till makarnas förfogande, d. v. s. vad den ensamme familjeförsörjaren tjänar, delad i två hälfter, varå skatt beräknas enligt de för ensamstående gällande grunderna. Skattebeloppet påföres då givetvis i sin helhet den make som haft inkomsten.

I praktiken åstadkommes tudelningen enklast genom att de två statliga skatteskalorna — den för gifta och den för ensamstående — avpassas till varandra så att de ger ett tudelningsresultat. Redan nu är detta hos oss genomfört upp till en beskattningsbar inkomst för makar av 10.000 kr., motsvarande en årsinkomst av c:a 16.500 kr. Kommittén har haft att överväga om denna gräns bör höjas, eventuellt om tudelningen bör genomföras utan begränsning.

Tudelningen kan sägas ge uttryck för den meningen, att två makar på sin gemensamma inkomst skall betala dubbelt så stor skatt som en ensamstående betalar på hälften av makarnas inkomst. Satsen har åtminstone den fördelen att den ger

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

uttryck för en bestämd princip, som bör vara fattbar för alla. Är denna princip riktig? Något i allo giltigt svar på den frågan kan inte ges. Svaret blir beroende på vad man anser, på värderingar. Hittills har hos oss principen, såsom nämnts, godkänts endast upp till en viss inkomstgräns. I högre inkomstlägen har makarnas ekonomiska gemenskap ansetts medföra en större skattekraft för dem än för två ensamstående (makarna behöver inte skaffa sig två bilar, två sommarstugor, två tv-apparater o. s. v.). Mot detta kan bl. a. sägas att, i den mån sådana fördelar av gemenskapen kan påvisas, dessa i samma grad kan uppnås i liknande hushållsgemenskaper för andra än makar och att man därför inte har tillräcklig anledning att ta hänsyn härtill vid beskattningen.

Om tudelningen skulle genomföras fullt ut på grundval av den skatteskala för ensamstående som vi nu har, skulle detta betyda ett skattebortfall för staten av 213 miljoner kr. Men tudelningen kan genomföras utan något skattebortfall alls, om uttagningsprocenten samtidigt höjes. Den skulle då behöva höjas från 100 till 106,1. Detta skulle innebära skattehöjningar för alla ensamstående och för makar med årsinkomster under c:a 16.500 kr. samt skattesänkningar för makar med årsinkomster över denna nivå. Höjningarna och sänkningarna framgår av här intagna tablå (detta tudelningsalternativ betecknas i betänkandet alt. B).

Årsinkomst	Makar				Ensamstående			
	nuvarande skatt	skatt enligt alt. B	ökning (+) eller minskning (—) i skatt		nuvarande skatt	skatt enligt alt. B	ökning (+) i skatt	
kr.	kr.	kr.	kr.	%	kr.	kr.	kr.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.000	—	—	—	—	162	172	+ 10	+ 6,2
6.000	156	166	+ 10	+ 6,4	345	366	+ 21	+ 6,1
8.000	340	361	+ 21	+ 6,2	576	611	+ 35	+ 6,1
10.000	522	554	+ 32	+ 6,1	881	935	+ 54	+ 6,1
12.000	705	748	+ 43	+ 6,1	1.252	1.328	+ 76	+ 6,1
15.000	1.035	1.098	+ 63	+ 6,1	1.896	2.012	+ 116	+ 6,1
18.000	1.516	1.549	+ 33	+ 2,2	2.638	2.799	+ 161	+ 6,1
20.000	1.945	1.919	— 26	— 1,3	3.189	3.384	+ 195	+ 6,1
25.000	3.163	2.968	— 195	— 6,2	4.690	4.976	+ 286	+ 6,1
30.000	4.600	4.163	— 437	— 9,5	6.410	6.801	+ 391	+ 6,1
40.000	7.802	6.988	— 814	— 10,4	10.018	10.629	+ 611	+ 6,1
50.000	11.500	10.202	— 1.298	— 11,3	13.914	14.763	+ 849	+ 6,1
75.000	21.792	19.515	— 2.277	— 10,4	24.556	26.054	+ 1.498	+ 6,1
100.000	33.402	29.863	— 3.539	— 10,6	36.166	38.372	+ 2.206	+ 6,1
200.000	84.314	77.116	— 7.198	— 8,5	87.266	91.810	+ 4.544	+ 5,2

Redan en flyktig blick på tablån bör kunna övertyga om att den i politiska sammanhang måste väcka stridiga känslor. Emellertid är det inte nödvändigt att lägga någon av de nuvarande skatteskalorna till grund för tudelningen. Man kan för ändamålet konstruera helt nya skatteskalor. Inte heller behöver man välja mellan ett skattebortfall på 213 miljoner kr. och inget skattebortfall alls. Det finns mel-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

lanting. Och slutligen kan man i stället för att genomföra tudelningen helt stanna vid att höja den nuvarande gränsen, exempelvis till en beskattningsbar inkomst av 14.000, 16.000 eller 20.000 kr. I betänkandet redovisas ett flertal alternativ i syfte att vinna en såvitt möjligt fullständig belysning av detta kontroversiella område, där — som så ofta eljest på sambeskattningsområdet — de kategoriska uttalandena gärna blommar i skydd av oklarheten.

Vilket alternativ man än skulle välja möter man dock hinder, antingen i skattebortfall av sådan storlek att de i varje fall inte kan rymmas inom de direktiv, som uppdragits för kommittén, eller i skattehöjningar av sådan betydenhet att de måste inge tvekan. Kommittén har därför, som en sammanfattning av sina överväganden, fått nöja sig med följande uttalande.

Sammanfattningsvis kan sägas, att vi funnit en höjning av tudelningsgränsen vara önskvärd. För att denna skall få betydelse ur sambeskattningssynpunkt torde gränsen böra avsevärt höjas. Vissa skäl kan då anföras för att tudelningsprincipen genomföres fullt ut. Förutsättningar att för närvarande genomföra en reform på detta område synes oss dock knappast föreligga. Å ena sidan torde, såvitt direktiven för vår utredning visar, det statsfinansiella läget inte medgiva att reformen genomföres utan skattehöjningar för någon kategori skattskyldiga. Å andra sidan är de skattehöjningar, varmed man då måste räkna, av den storlek att de kan anses utgöra ett hinder för en reform. Frågan torde därför böra tagas upp till diskussion, när bättre förutsättningar finnes för reformens förverkligande. Under dessa förhållanden har vi ansett oss böra redovisa våra undersökningar och synpunkter utan att taga ställning till vilken skatteskala, som kan anses lämpad att lägga till grund för en tudelningsreform.

Förvärvsavdraget.

Förvärvsavdraget för gift kvinna har — även om motiveringarna växlat — främst avsett att bereda en hustru med egen inkomst av arbete viss kompensation för hennes kostnader. Närmast är det yrkeskvinnans situation man tänkt på och de kostnader som åsamkas henne genom att hon måste arbeta utom hemmet. Emellertid har det inte varit möjligt att här begagna annat än ett schablonavdrag. Sålunda har avdrag åtnjutits även om några kostnader i verkligheten inte uppkommit. Också en yrkeskvinna som haft sitt arbete i hemmet har haft rätt till avdrag, exempelvis en hemsömmerska. Ur detta förhållande har som ett rättvisekrav vuxit fram anspråk på ett liknande avdrag för hustrur som deltar i jordbruk eller rörelse, där det gemensamma resultatet taxeras hos mannen (s. k. faktisk sambeskattning). Förvärvsavdraget för de gifta yrkeskvinnorna har härigenom blivit beroende av i vad mån en liknande kompensation kan ges vid dessa fall av faktisk sambeskattning. Detta beroende visar sig i verkligheten vara utomordentligt starkt, det begränsar möjligheterna att finna lösningar och blir till sist avgörande för hur förvärvsavdraget för yrkeskvinnorna skall kunna bestämmas.

Som bekant löstes frågan 1952 så att man vid faktisk sambeskattning i jordbruk och rörelse gav ett fast avdrag å 300 kr. att utgå vid den statliga taxeringen efter högst schablonmässig grund. Samtidigt bestämdes för yrkeskvinnorna avdraget till 300 kr. statligt och kommunalt, vartill vid den statliga taxeringen kom det tioprocentiga kvotavdraget upp till sammanlagt 1.000 kronor, när den gifta kvinnan haft barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

Bestämmelserna betecknades av departementschefen som provisoriska. Någon helt lycklig lösning kunde de väl inte anses vara. Bl. a. måste deklarationsblanketten på denna punkt bli ganska komplicerad. Mot avdraget vid faktisk sambeskattning kan ju också anmärkas att det på grund av den nödtvunget generella tillämpningen tenderar mot att — åtminstone för jordbrukarna — i verkligheten bli ett förhöjt ortsavdrag. Avdraget har då avlägsnat sig rätt långt från sin väsentliga funktion att utgöra ett kostnadsavdrag.

Kommittén har, i linje med sina direktiv, undersökt möjligheterna att här komma fram till ett enklare och av schablonavdrag mindre belastat system. Av betänkandet kan utläsas att läget är följande. Det anses möjligt att helt avskaffa förvärvsavdraget vid faktisk sambeskattning, om bottenavdraget å 300 kr. för yrkeskvinnorna jämväl slopas. Man skulle då bibehålla ett förvärvsavdrag endast för yrkeskvinnor med barn och detta i form av enbart kvotavdrag. Att avskaffa 300-kronorsavdraget för gifta yrkeskvinnor *utan* barn kan i och för sig vara tänkbart, möjligen i förening med vidgad tillämpning av tudelningsprincipen. Att helt avstå från bottenavdraget å 300 kr. för kvinnor *med* barn och övergå till endast kvotavdrag för dem anses däremot inte möjligt, med hänsyn till de smärre skatteökningar som då uppkommer i de lägre inkomstlägen där kvotavdraget ger ringa utbyte. Om ändrade förhållanden gör det möjligt att bibehålla bottenavdraget för gifta yrkeskvinnor med barn kan frågan möjligen komma i annat läge.

Då någon mera genomgripande förenkling således för närvarande inte kunnat vinnas, har kommittén prövat möjligheterna att med bibehållande av avdraget vid faktisk sambeskattning revidera systemet. Härvid har det synts angeläget att göra avdragen lika statligt och kommunalt. Vidare har med hänsyn till kostnadsutveckling m. m. kvotavdraget för gifta yrkeskvinnor med barn ansetts böra höjas.

Förslaget blir att bottenavdraget å 300 kr. för de gifta yrkeskvinnorna bibehålles oförändrat men att det till gifta kvinnor med barn utgående kvotavdraget höjes till 20 procent av inkomsten och, inberäknat bottenavdraget, maximeras till 2.000 kr. Detta kvotavdrag skall få åtnjutas även vid kommunal taxering. Avdraget å 300 kr. vid faktisk sambeskattning i jordbruk eller rörelse bibehålles som nu men skall få åtnjutas även kommunalt.

Ett önskemål som återkommit i riksdagsmotionerna har varit att förvärvsavdrag skall kunna medgivas även när en gift kvinna själv deklarerar inkomst av jordbruk. Efter år 1952, när avdrag infördes vid faktisk sambeskattning och därigenom jordbruksinkomst blev principiellt godtagen som grund för förvärvsavdrag, är det uppenbarligen en inkonsekvens, att gift kvinna med egen jordbruksinkomst inte erhåller något som helst förvärvsavdrag. Särskilt framträder detta vid en jämförelse med förhållandena i fråga om inkomst av rörelse. Anledningen till den bristande fullständighet i bestämmelserna, som här kommer till synes, torde vara att det rör sig om relativt få fall och att man tvekat inför den komplicering av bestämmelserna som en utvidgning måste innebära.

Kommittén anser att en hustru med egen inkomst av jordbruk bör ifråga om förvärvsavdrag likställas med en jordbrukarhustru som deltar i mannens verksamhet. Hon bör alltså ha rätt till ett avdrag å 300 kr., såvida hon utfört arbete

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

i förvärvskällan till minst detta värde. En bestämmelse härom föreslås inlagd i reglerna om förvärvsavdrag vid faktisk sambeskattning.

En annan fråga som beröres i betänkandet är om såsom villkor för förvärvsavdrag kan uppställas krav på en verklig arbetsinsats från den gifta kvinnans sida. Kommittén finner möjligheterna i praktiken att här ingå på någon prövning vara små. I och med att inkomsten är sådan, att den kan antagas ha varit förenad med någon arbetsinsats, får förutsättning för avdrag anses föreligga. Om däremot av omständigheterna framgår, att inkomsten varit praktiskt taget arbetsfri eller — vid faktisk sambeskattning — att den gifta kvinnan inte deltagit i jordbruket eller rörelsen, saknas grund för avdrag.

Den generella tillämpningen — som utgör schablonmässighetens vinst — torde sålunda inte behöva utesluta en viss prövning av att arbetsinsats förekommit. Gränsfallen, där detta kan behöva ske, torde också vara relativt få. Det bör vidare vara berättigat att denna prövning främst inriktas på fall där kvotavdrag utnyttjas. Om kvotavdraget förstärkes så avsevärt som förslaget innebär, är det angeläget att det i möjligaste mån tillses, att avdraget inte medgives när den reella grunden saknas. För att markera detta föreslår kommittén att uttrycket ”haft inkomst av rörelse eller av eget arbete” utbytes mot ”haft inkomst av rörelse , vari hon varit verksam, eller av eget arbete”.

Slutligen föreslås att förvärvsavdrag skall kunna erhållas i annan kommun än hemortskommunen, varvid avdraget dock alltjämt skulle bibehålla sin karaktär av allmänt avdrag. I de — relativt fåtaliga — fall det här blir fråga om erfordras viss kommunikation mellan taxeringsnämnderna.

Sammanlevnad och särlevnad.

Enligt gällande bestämmelser skall makar samtaxeras om de under beskattningsåret levt tillsammans. Har makarna levt åtskilda skall de däremot taxeras såsom av varandra oberoende skattskyldiga. Huruvida samtaxering skall ske är alltså beroende av vilken betydelse som inlägges i uttrycken ”levt tillsammans” och ”levt åtskilda”.

Kännetecknet på att makar levt tillsammans har ansetts vara hushållsgemenskapen. När dylik gemenskap inte förelegat har grunden för samtaxering saknats. Hushållsgemenskapen är emellertid inte något entydigt begrepp och vid fall av faktisk särlevnad kan det ofta synas tveksamt om en sådan gemenskap består eller ej. För de skattskyldiga liksom för taxeringsnämnderna bör det vara önskvärt att ha tillgång till en fastare grund för sitt bedömande, så att det inte, som nu i många fall, skall behövas en kanske långvarig skatteprocess för att få avgjort om samtaxering eller särtaxering skall ske.

Vidare förhåller det sig så att den hushållsgemenskap, varom nu talats, inte helt överensstämmer med den hushållsgemenskap, som avses i regeln om att avdrag inte får ske för periodiskt understöd till någon som tillhört givarens hushåll. Även om hushållsgemenskapen varit bruten såtillvida att makarna ansetts ha levt åtskilda och särtaxerats, har det sålunda — enligt vad rättsfallen visar — kunnat förekomma en alltjämt bestående gemenskap, som uteslutit rätt till avdrag för periodiskt understöd från mannen till hustrun. Denna bristande överensstämmelse ger också an-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

ledning till ovisshet och skattetvister. Ett önskemål är därför att rätten till avdrag för periodiskt understöd mellan makar samordnas med reglerna om sam- och särtaxering och därvid anknytes till några få, icke alltför svårbestämbara fakta.

Kommittén har diskuterat dessa spörsmål och bl. a. övervägt om en lösning kunde vinnas genom att bestämmelserna koordinerades med folkbokföringsförordningens principer för makars kyrko- och mantalsskrivning. Detta vore att ge den faktiska särlevnaden större betydelse än hittills och att låta villkoret om hushållsgemenskap träda tillbaka. Denna väg har dock inte ansetts kunna förordas.

I stället föreslås att makar skall anses ha levt tillsammans — och följaktligen samtaxeras — såvida icke sammanlevnaden mellan dem stadigvarande hävts efter dom å hemskillnad eller på grund av söndring i äktenskapet. Endast i sådant fall skall de anses ha levt åtskilda. Samtidigt föreslås att denna regel samordnas med bestämmelserna om rätt till avdrag för periodiskt understöd så att avdrag för underhållsbidrag till make skall få åtnjutas endast om makarna i nu angiven mening levt åtskilda.

Förslaget innebär att den rättsliga gemenskapen tillerkännes större betydelse än hittills. I förhållande till nuvarande praxis skulle bestämmelsen medföra den ändringen att samtaxering kommer att ske även vid vissa fall av faktisk särlevnad, nämligen när särlevnaden inte beror av söndring. Det bör ankomma på den, som utan att kunna åberopa hemskillnad eller äktenskapskillnad yrkar särtaxering, att förebringa utredning till stöd för sitt yrkande.

Beträffande utlänning, som tagit arbetsanställning här i landet men har familjen kvar i hemlandet (exempelvis de italienska arbetarna), skulle de föreslagna reglerna leda till att den skattskyldige får ortsavdrag som gift, men att däremot något avdrag för till familjen hemsända belopp normalt inte ifrågakommer. Endast om den skattskyldige på tillfredsställande sätt visar att sammanlevnaden med hustrun stadigvarande hävts på grund av söndring, skall avdragsrätt för periodiskt understöd kunna föreligga, varvid dock samtidigt den skattskyldige taxeras som ogift.

Onekligen skulle de föreslagna bestämmelserna tett sig smakligare, om ett konkret förslag om vidgad tillämpning av tudelningsprincipen kunnat framläggas. Eftersom äkta makar vid sambeskattning enligt tudelningsprincip inte kan vid inkomstttaxeringen ställas oförmånligare än om de beskattas var för sig, borde detta jämnat vägen för en övergång till de föreslagna bestämmelserna. I linje med tudelningsprincipen ligger också att det rättsliga förhållandet ges större dominans än det faktiska.

Beskattningen av ogift skattskyldig med barn.

Ett avdrag som torde ha berett beskattningsnämnderna vissa bekymmer är avdraget för husföreståndarinna. Det är på en gång för snävt och för vidsträckt. Det måste sålunda betecknas som en brist, att avdraget inte omfattar hemskild make. Därigenom inträder under hemskillnadstiden i många fall en skatteskärpning, som ter sig helt omotiverad. Å andra sidan kan avdraget i samvetsäktenskapen och numera även i nyingångna äktenskap leda till skattelättnader av icke avsett slag. Det ursprungliga kravet på ett verkligt anställningsförhållande har i praxis visat sig

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

svårt att upprätthålla, varigenom avdraget fått en vidsträcktare karaktär än som från början varit åsyftad.

Avdraget har angripits i olika sammanhang. I riksdagsmotioner har påpekats att husföreståndarinnor numera inte är så ofta förekommande. Den skillnad i ortsavdrag som upprätthålles mellan en ofullständig familj, vilken kunnat anskaffa en husföreståndarinna, och en som saknar sådan har påtalats som orättvis och otidsenlig. 1954 års familjeutredning, som även kom in på denna fråga, fann det bäst överensstämma med det aktuella läget att skattskyldig med hemmavarande barn fick åtnjuta samma ortsavdrag som gift skattskyldig, oberoende av om husföreståndarinna funnits eller ej. I detta uttalande instämde remissmyndigheterna tämligen helhjärtat.

Även sambeskattningsrevisionen har funnit att avdraget för husföreståndarinna med visst fog kan betecknas som otidsenligt och föreslår att det utmönstras ur skattesystemet. Detta betyder inte att de skattskyldiga, som nu åtnjuter avdraget, skulle försättas i sämre läge. Förslaget går ut på att alla ogifta skattskyldiga med hemmavarande barn likställes med äkta makar i fråga om såväl ortsavdrag som skatteskala. Den särskilda bestämmelsen för husföreståndarinnefallen blir då överflödig.

Kommittén säger sig vara medveten om att den föreslagna ortsavdragsuppflyttningen av ogifta med barn inte är principiellt oantastlig. Svårigheterna att här nå en fullt godtagbar lösning bottnar ytterst i att barnavdragen avskaffats vid beskattningen, varvid de dock samtidigt realiter bibehållits för en viss grupp av skattskyldiga i form av ett förhöjt ortsavdrag ("ett och ett halvt avdrag"). Det kan möta betänkligheter att förstora denna inkonsekvens. Det visar sig bl. a. däri att skatteskärpningen blir större när förmånen upphör. Om exempelvis en änka med två barn nu uppflyttas till samma ortsavdrag och skatteskala som ett gift par med två barn, inträder för änkan, när det yngsta barnet fyller 16 år och barnbidraget bortfaller, en skatteskärpning, som inte har någon motsvarighet för det gifta paret och som består i dels förlust av ett ortsavdrag och dels beskattning efter den strängare skatteskalan. Denna förändring i den skattskyldiges ekonomiska situation kan bli besvärande, särskilt som gränsen där barnförsörjningskostnaderna upphör i verkligheten icke är skarp.

I det läge som föreligger har dock kommittén ansett den rimliga lösningen vara att jämställa de ofullständiga familjerna med de fullständiga. Samtidigt avvisas tanken att utvidga förvärvsavdraget för gift kvinna till att omfatta även vissa ogifta skattskyldiga med barn.

I detta sammanhang uppkommer frågan hur begreppet barn skall bestämmas. Kommittén har funnit sig icke böra föreslå någon ändring i den nu gällande åldersgränsen vid 16 år. Däremot vill kommittén slopa den nuvarande för lagtext och deklarationsblanketter tyngande hänvisningen till barnbidragsrätten och ersätta denna med ett direkt angivande av åldersgränsen till 16 år. För att en ogift skattskyldig med barn skall erhålla samma ortsavdrag som en gift skattskyldig anses vidare böra krävas att barnet är hemmavarande, på samma sätt som detta hittills varit ett villkor för erhållande av husföreståndarinneavdrag. Begreppet hemmavarande, som härigenom får stor betydelse, torde dock få fattas i relativt vid mening. En vistelse av icke varaktig natur på an-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

nan ort bör sålunda inte hindra att barnet anses som hemmavarande, liksom ej heller inackordering i skolhushåll eller internatskola.

Återstår frågan hur en skattskyldig skall behandlas när han haft ej hemmavarande barn, som han helt eller delvis underhållit. För närvarande har en sådan skattskyldig rätt till ett och ett halvt ortsavdrag. Emellertid har man reagerat mot att en person vid såväl statlig som kommunal taxering kan få en ortsavdragsökning på upp till 1.000 kr., även om hans underhållsbidrag till barnet inskränkt sig till ett obetydligt belopp. Visserligen torde, med de indrivningsmöjligheter som föreligger, det i sort sett förhålla sig så, att där endast ett ringa underhållsbidrag kunnat uttagas någon inkomst att beskatta ej heller finnes. Även med beaktande härav synes det dock högst otillfredsställande, att avdraget i enstaka fall väsentligt kan överstiga vad som utgivits i bidrag, särskilt som det då ofta är försumligheten som premieras.

Av de statistiska uppgifter, som redovisas i betänkandet, framgår att det nuvarande, till ett halvt ortsavdrag fixerade belopp, som utgår i förevarande fall, i betydande utsträckning innebär överkompensation. Å andra sidan kan ibland, exempelvis när det gäller en frånskild mans underhållsskyldighet mot flera barn, avdraget tyckas lågt. En egendomlig konsekvens är också, att detta avdrag helt bortfaller om den frånskilde mannen gifter om sig, ehuru underhållsskyldigheten kvarstår för honom och inte för hans del kompenseras genom barnbidrag.

Enligt kommitténs uppfattning är det — särskilt med hänsyn till att barnbidragen här inte ger någon kompensation — befogat att viss hänsyn tages till den nedsättning av skatteförmågan, som inträder för en icke vårdnadshavare genom skyldigheten att utgiva underhållsbidrag. Det synes dock inte nödvändigt att vid beskattningen ge full kompensation i form av ett avdrag motsvarande vad som utbetalats. Man torde alltjämt böra anlita en tämligen grov schablon. För detta ändamål synes det nuvarande beloppet — utgörande ett halvt ortsavdrag d. v. s. lägst 880 och högst 1.000 kr. — vara för högt. Kommittén anser att ett avdrag på 500 kr. bättre motsvarar den kompensation som skäligen bör ges. Att låta detta avdrag variera efter ortsgrupp får anses helt överflödigt. Emellertid bör i vissa fall, där försörjningsbördan är särskilt stor, ett högre avdrag kunna ifrågakomma. Hänsyn bör även kunna tagas till en omgift skattskyldigs försörjningsplikt mot barn i tidigare äktenskap och till en gift skattskyldigs försörjningsplikt mot barn utom äktenskap.

Om en lösning i enlighet med vad nu angivits skall kunna uppnås, kan det ifrågavarande avdraget inte behållas som ett ortsavdrag. Det föreslås därför få sin plats bland bestämmelserna om avdrag för nedsatt skatteförmåga. Meningen är dock inte att någon avvägning av beloppet skall ske efter omständigheterna i varje särskilt fall. Avdraget bör vara fixerat till det nämnda beloppet, 500 kr., vilket likväl bör kunna frångås när speciella förhållanden påkallar en särbehandling. Avdraget bör sålunda kunna jämkas uppåt, när det utgivna underhållet framstår som synnerligen betungande. Om endast ett ringa underhållsbelopp utgivits, bör å andra sidan något avdrag över huvud taget icke medgivas.

För att taxeringsnämnderna utan för stort merarbete skall kunna bedöma ifrågavarande förhållanden erfordras viss kom-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30

plettering av de personliga uppgifterna i deklarationsblanketten. För avdrag bör sålunda krävas, att den skattskyldige i sin deklaration uppgivit namn och födelsedatum för det barn för vilket underhållsbidrag utgivits, namn och adress å den hos vilken barnet vistats samt det utgivna bidragsbeloppet. Det skall givetvis stå taxeringsnämnden fritt att, om det i något fall befinnes erforderligt, begära att den skattskyldige styrker utbetalningen av beloppet.

Med de föreslagna reglerna skulle ortsavdragen komma att omfatta endast två grupper, dels gifta och med dem likställda och dels ensamstående. För den förra gruppen skulle tillämpas den mildare skatteskalan (familjeskalan) och för den senare gruppen den skärpta skalan (skalan för ensamstående). Den nuvarande mellangruppen med ett och ett halvt ortsavdrag skulle alltså försvinna.

Kostnader.

Förslagen har beräknats medföra ett skattebortfall för staten av 36 à 37 miljoner kr., varav 28 miljoner kr. belöper på höjningen av förvärvsavdraget för gifta kvinnor med barn och 8 à 9 miljoner kr. på omläggningen av de ofullständiga familjernas beskattning. För kommunerna har förslagen beräknats medföra ett sammanlagt skattebortfall av 51 miljoner kr., varav 46 miljoner kr. motsvaras av utökat förvärvsavdrag och 5 miljoner kr. av skattelättnader för ofullständiga familjer.

Betänkandet är för närvarande utsänt på remiss och remissyttrandena skall vara avgivna till den 1 oktober.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-10-30 15:54:30